

Damian Skawiński

Streszczenie pracy doktorskiej

„Tygodnik Literacki” – „Potop” – „Przegląd Literacki”:

nowi aktorzy subpola czasopism literackich w Polsce po 1989 roku

W niniejszej pracy zaprezentowałem działalność trzech periodyków literackich, ukazujących się na początku lat 90. XX wieku. Były to „Tygodnik Literacki” (1990–1991), „Potop” (1991–1992) i „Przegląd Literacki” (1992–1993). Pisma te łączyły wspólne środowisko redakcyjne, zbliżony zestaw rubryk i podobne założenia programowe, dlatego określiłem je jako „projekt liniowy”. Jego analizę przeprowadziłem przy pomocy teorii pól Pierre’a Bourdieu. Zastosowanie tej metodologii umożliwiło ukazanie badanych periodyków jako aktywnych uczestników subpola czasopiśmienniczego po 1989 roku. Dzięki pojęciom zaproponowanym przez Bourdieu zaprezentowałem wspomniane pisma jako nowych aktorów gry o prestiż i uznanie czytelników prasy literackiej.

Głównym celem pracy było zbadanie i scharakteryzowanie, w oparciu o koncepcję Bourdieu, funkcjonowania wskazanych pism jako periodyków nowego typu (o wysokiej częstotliwości ukazywania się, opartych na różnorodności tematycznej, obejmujących zjawiska kontrkulturowe, mających gazetowy format, równoważących kapitał symboliczny i ekonomiczny, zawierających zorientowaną społeczno-politycznie publicystykę) oraz ich miejsca w polskim życiu literackim po 1989 roku. Chciałem również wyjaśnić, na ile działalność redakcji i zawartość poszczególnych rubryk „projektu liniowego” były odzwierciedleniem przemian w obrębie środowiska literackiego na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. Przedmiotem mojego zainteresowania było to, w jakim stopniu ówczesne przeobrażenia zachodzące w życiu literacko-kulturalnym znalazły swoje odbicie w tych czasopismach, a także w ich strategii walki o uzyskanie silnej pozycji w subpolu prasy literackiej.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiłem teoretyczne i metodologiczne podstawy przeprowadzonych badań. Omówiłem także stan badań nad czasopiśmiennictwem literackim po 1989 roku. Dookreśliłem znaczenie (w kontekście polskiego pola literackiego) poszczególnych pojęć z terminologii stosowanej przez Bourdieu. W rozdziale tym scharakteryzowałem również społeczne konteksty funkcjonowania w Polsce literatury i prasy literackiej na początku lat 90. XX wieku. W drugim rozdziale zaprezentowałem sytuację w subpolu czasopism literackich po 1989 roku. Przedstawiłem okoliczności powstania „Tygodnika Literackiego”, „Potopu” i „Przeglądu Literackiego”.

Dzięki wykorzystaniu kluczy kategoryzacyjnych (poezja i proza, eseistyka, publicystyka, literatura faktu, wiadomości, krytyka literacka, krytyka artystyczna, fanzin), zanalizowałem i opisałem cechy zawartości pism współtworzących „projekt liniowy”. Trzeci rozdział dotyczył wyróżników uczestnictwa tych periodyków w grze w subpolu czasopiśmienniczym. Nakreśliłem w nim typowe dla redakcji „Tygodnika Literackiego”, „Potopu” i „Przeglądu Literackiego” metody poszerzania i uatrakcyjniania oferty wydawniczej. Zwróciłem uwagę na kilka zagadnień. Znalazły się wśród nich współpraca z niektórymi innymi czasopismami („brulionem”, „Czasem Kultury” i „Kresami”), istotna rola treści informacyjnych, nawiązywanie do pola władzy i jego wpływu na pole kultury. Osobno omówiłem problem „ekonomii na opak” w kontekście funkcjonowania „projektu liniowego”. W czwartym rozdziale ukazałem dwa obszary tematyczne, które były ważne (jako ich *distinction*) dla gry środowiska badanych pism o zajęcie ważnego miejsca w subpolu czasopism. Pierwszym było pole sztuki. Nawiązywanie do niego w „Tygodniku Literackim”, „Potopie” i „Przeglądzie Literackim” wyjaśniłem przy użyciu i zaadaptowaniu terminów zaczerpniętych z teorii funkcji krytyki literackiej, wprowadzonej przez Janusza Sławińskiego. Drugim zagadnieniem wyróżniającym działalność wskazanych periodyków była prezentacja, analiza i dyskusja wokół literatury emigracyjnej. Przywołałem i omówiłem liczne teksty, w tym polemiki potwierdzające tezę, że twórcy „projektu liniowego” aktywnie włączyli się do zagospodarowania obszaru literatury emigracyjnej po upadku PRL oraz sporów o jej miejsce i rolę w całej polskiej kulturze. W piątym rozdziale ukazałem relacje ortodoksji i heterodoksji jako istotne dla kapitału symbolicznego „Tygodnika Literackiego”, „Potopu” i „Przeglądu Literackiego”. Wymieniłem przedstawicieli obu formacji w badanych pismach. Określiłem te periodyki jako pełniące rolę przestrzeni dyskusji i negocjacji pozycji między reprezentantami różnych generacji i środowisk literackich. Scharakteryzowałem najważniejsze spory dotyczące generacji „brulionu”. Wskazałem na pośredniczącą rolę zwłaszcza „Tygodnika Literackiego” w sporze ortodoksów i heterodoksów. W zakończeniu przypomniałem cele, założenia i główne tezy rozprawy. Zaprezentowałem wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Zasygnalizowałem potrzebę dalszych analiz nad polskim polem literackim w okresie jego autonomizowania się po 1989 roku, skoncentrowanych zwłaszcza na działających wówczas czasopismach literackich oraz sporach środowiskowych.

Czasopisma „Tygodnik Literacki”, „Potop” i „Przegląd Literacki” były uczestnikami subpolu prasy literackiej wyróżniającymi się złożoną i różnorodną strukturą tematyczną, próbującymi poprzez to zdobyć silną pozycję w polu produkcji kulturowej początku lat 90. XX wieku oraz zaspokoić oczekiwania czytelnicze ówczesnych odbiorców literatury. Redaktorzy

tych pism stale poszukiwali odpowiedniej, atrakcyjnej dla czytelników formuły działalności, proponowali nowe rubryki i tematy, a o trudnych finansowych warunkach ich działalności świadczyły zamieszczane apele do czytelników o prenumeratę i wspieranie periodyków. Upadek idei ukazywania się periodyku literacko-kulturalnego o wysokiej częstotliwości przedstawiłem jako mający złożone przyczyny. Zaliczyć do nich należy problemy finansowe, konflikty wewnątrz redakcji oraz konieczność rywalizacji z wieloma pismami literacko-kulturalnymi, często dysponującymi dużym mecenatem państwa.

Słowa kluczowe: prasa literacka, teoria pól, pole literackie, subpole czasopism, Pierre Bourdieu, „Tygodnik Literacki”

Summary
**"Tygodnik Literacki" - "Potop" - "Przegląd Literacki":
new actors in the subfield of literary magazines
in Poland after 1989**

In this dissertation, I presented the activities of three literary periodicals that were published in the early 1990s. These were "Tygodnik Literacki" (1990–1991), "Potop" (1991–1992), and "Przegląd Literacki" (1992–1993). These journals were connected by a common editorial environment, a similar set of sections, and comparable programmatic assumptions, which is why I referred to them as a "linear project." I analyzed this project using Pierre Bourdieu's theory of fields. Applying this methodology allowed me to show these periodicals as active participants in the literary magazines subfield after 1989. Using the concepts proposed by Bourdieu, I presented these publications as new actors in the competition for prestige and recognition among readers of literary magazines.

The main aim of the dissertation was to investigate and characterize, based on Bourdieu's concept, the functioning of the aforementioned journals as a new type of periodical (with high publication frequency, thematic diversity, covering countercultural phenomena, newspaper format, balancing symbolic and economic capital, and including socially and politically oriented journalism) and their place in Polish literary life after 1989. I also sought to explain to what extent the editorial activities and the content of the individual sections of the "linear project" reflected the transformations within the literary community at the turn of the 1980s and 1990s. My interest was focused on how much the transformations taking place in literary and cultural life at that time were reflected in these magazines, as well as in their strategies for securing a strong position in the subfield of literary press.

The dissertation consists of five chapters. In the first chapter, I presented the theoretical and methodological foundations of the research conducted. I also discussed the state of research on literary periodicals after 1989. I clarified the meaning (in the context of the Polish literary field) of individual concepts from Bourdieu's terminology. This chapter also characterized the social contexts in which literature and literary periodicals functioned in Poland at the beginning of the 1990s. In the second chapter, I presented the situation in the subfield of literary magazines after 1989. I outlined the circumstances surrounding the creation of „Tygodnik Literacki”, „Potop”, and „Przegląd Literacki”. By utilizing categorization keys (poetry and prose, essays, journalism, non-fiction, news, literary criticism, art criticism, fanzines), I analyzed and described the characteristics of the content of the journals that made up the "linear project." The third chapter addresses the distinguishing features of these periodicals' participation in the game within the subfield of literary periodicals. I outlined the typical methods employed by the editorial teams of „Tygodnik Literacki”, „Potop”, and „Przegląd Literacki” to expand

and enhance their publishing offerings. I focused on several issues, including cooperation with other journals (such as „brulion”, „Czas Kultury” and „Kresy”), the significant role of informational content, and their reference to the field of power and its influence on the field of culture. I also separately discussed the problem of "inverted economy" in the context of the "linear project." In the fourth chapter, I presented two thematic areas that were important (as their distinction) for the journals' efforts to secure a significant position in the subfield of periodicals. The first was the field of art. I explained the references to this field in „Tygodnik Literacki”, „Potop”, and „Przegląd Literacki” by using and adapting terms drawn from Janusz Sławiński's theory of the functions of literary criticism. The second distinctive feature of these periodicals was their presentation, analysis, and discussion of émigré literature. I referenced and discussed numerous texts, including polemics that confirmed the thesis that the creators of the "linear project" actively engaged in organizing the space of émigré literature after the fall of the Polish People's Republic and in the debates about its place and role in Polish culture as a whole. In the fifth chapter, I explored the relations between orthodoxy and heterodoxy as crucial to the symbolic capital of „Tygodnik Literacki”, „Potop”, and „Przegląd Literacki”. I identified representatives of both formations in the examined journals. I characterized these periodicals as spaces for discussion and negotiation of positions between representatives of different literary generations and communities. I described the most significant disputes regarding the „brulion” generation and highlighted the mediating role of „Tygodnik Literacki” in the conflict between the orthodox and heterodox factions. In the conclusion, I revisited the objectives, assumptions, and main theses of the dissertation. I presented the findings resulting from the research and highlighted the need for further studies on the Polish literary field during its process of becoming autonomous after 1989, particularly focusing on the literary periodicals active at that time and the associated community debates.

„Tygodnik Literacki”, „Potop”, and „Przegląd Literacki” were participants in the subfield of literary press, distinguished by their complex and diverse thematic structure. Through this, they sought to secure a strong position in the field of cultural production in the early 1990s and meet the expectations of contemporary literature readers. The editors of these journals continually searched for a suitable and attractive formula for their readers, offering new sections and topics. The financial difficulties they faced were evidenced by their appeals to readers for subscriptions and support. I presented the decline of the idea of a high-frequency literary and cultural periodical as having complex causes, including financial problems, internal conflicts within the editorial teams, and the need to compete with numerous other literary and cultural magazines, many of which benefited from significant state sponsorship.

Keywords: literary magazines, field theory, literary field, subfield of periodicals, Pierre Bourdieu, Tygodnik Literacki